

Ο Απόστολος Παύλος, τα Παύλεια και ο Πολιτισμός.

Η εναρκτήρια εισήγηση του Ομότιμου Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ Ιωάννη Καραβιδόπουλου στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Ο Απόστολος Παύλος και ο Πολιτισμός» που έγινε στη Βέροια

Η σχέση του Απ. Παύλου και του Πολιτισμού, καθώς και η αποτίμηση μιας εικοσαετίας Παυλείων Συνεδρίων είναι το θέμα της πρώτης αυτής εισηγήσεως του φετινού συνεδρίου. Η σχέση Απ. Παύλου και Πολιτισμού είναι αμφίδρομη, καθώς από τη μια πλευρά ο μεγάλος Απόστολος δέχτηκε την επίδραση του τότε Ιουδαϊκού και Ελληνικού Πολιτισμού και από την άλλη επηρέασε ο ίδιος τον Πολιτισμό πολυμερώς και πολυτρόπως. Αυτονόητη αλλά και απαραίτητη η διευκρίνιση ότι με τον όρο Πολιτισμός, που ως νεοελληνική λέξη ανάγεται στον Αδαμάντιο Κοραή, δεν εννοούμε εδώ τον τεχνολογικό πολιτισμό αλλά τη μόρφωση και διαμόρφωση της ψυχής του ανθρώπου με την έννοια που είπε ένας διανοητής ότι «ο πολιτισμός της ψυχής είναι η ψυχή του πολιτισμού», αυτό που εκφράζεται από τις ξένες γλώσσες με την λατινογενή λέξη culture, και που στα ελληνικά αποδίδεται με τους όρους καλλιέργεια, ή μόρφωση του ανθρώπου, ενίοτε δε και με την όχι και τόσο εύηχη λέξη κουλτούρα.

Ο Απ. Παύλος ήταν γνώστης του Ιουδαϊκού κόσμου και του πολιτισμού του. «Ανατεθραμμένος παρά τους πόδας Γαμαλιήλ εκπαιδευμένος κατά ακρίβειαν του πατρώου νόμου», καθώς λέγει ο ίδιος (Πράξ.

22,3), με βαθιά γνώση της Παλαιάς Διαθήκης και της ραβινικής παράδοσης αλλά παράλληλα και με ελληνική παιδεία, που είχε ήδη από την πατρίδα του την Ταρσό της Κιλικίας, έφερε τους δύο κόσμους και πολιτισμούς όχι σε μία σύγκρουση (για την οποία έγινε πολύς λόγος εξ αφορμής του γνωστού βιβλίου του Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations*, 1996)[1] αλλά σε δημιουργική ώσμωση και δυναμική συνεργασία. Η έλλειψη αφηρημένων εννοιών της εβραϊκής του προπαιδείας, η οποία ήξερε να εκφράζει κυρίως το χειροπιαστό και συγκεκριμένο, επενδύθηκε από τον Παύλο με την ορολογία και τις αφηρημένες έννοιες της ελληνικής φιλοσοφικής σκέψης και έτσι οι αλήθειες του χριστιανικού Ευαγγελίου μεταφυτεύθηκαν από την Παλαιστίνη στον ελληνικό κόσμο και από εκεί με το πέρασμα των αιώνων στην Ευρώπη. Εβραϊκή Ανατολή και Ελληνική Δύση έδωσαν στην ανθρωπότητα ένα καινούργιο πολιτισμό, τον χριστιανικό, που γονιμοποίησε τη σκέψη των ανθρώπων, ενέπνευσε τους καλλιτέχνες στην περιοχή της Αρχιτεκτονικής, της Ζωγραφικής, της Μουσικής και στις λοιπές πολιτιστικές εκφάνσεις και μορφοποίησε αυτό που ονομάζουμε σήμερα Δυτικό πολιτισμό, που στη βάση του είναι – είτε το θέλουν είτε δεν το θέλουν οι συντάκτες του Ευρωπαϊκού Συντάγματος – χριστιανικός πολιτισμός.

Από πού όμως άντλησε ο Παύλος την ελληνική παιδεία; Βέβαια, η πατρίδα του, η Ταρσός της Κιλικίας, ήταν γνωστό κέντρο ελληνικής παιδείας, στο οποίο αναζητούσαν και προσλάμβαναν παιδαγωγούς και δασκάλους για το παλάτι της Ρώμης, και το οποίο κέντρο ήταν τόπος συνάντησης πολλών περιπλανώμενων φιλοσόφων. Οι ευρύτατα διαδεδομένες στον ελληνορωμαϊκό χώρο ελληνικές ιδέες με τις οποίες ήλθε ασφαλώς σε επαφή ο ανήσυχος Απόστολος εξηγούν τις πολλές παροιμιώδεις φράσεις που είτε ο ίδιος στις επιστολές του αναφέρει είτε ο Λουκάς στις Πράξεις παραθέτει στους λόγους του.

Πολλοί ελληνικοί όροι μεταστοιχειώθηκαν από τον Παύλο και πήραν νέο περιεχόμενο και σήμερα πολιτογραφήθηκαν στο παγκόσμιο λεξιλόγιο με το νέο τους χριστιανικό νόημα. Μεταξύ των πολλών, ας αναφερθούν οι ελληνικής προελεύσεως όροι «ευαγγέλιον», «εκκλησία», «απόλύτρωσις», «απόστολος», «βάπτισμα», «επίσκοπος», «διάκονος», «ταπείνωσις», «σοφία» κ.π. ά.

Ο Απ. Παύλος διέτρεξε την οικουμένη, ξεκινώντας από την Ανατολή – σε πορεία αντίστροφη από αυτήν του Μ.Αλεξάνδρου – και φθάνοντας «επί το τέρμα της Δύσεως», «κήρυξ γενόμενος εν τε τη ανατολή και εν τη δύσει δικαιοσύνην διδάξας όλον τον κόσμον» (κατά την Α΄ επιστολή Κλήμεντος 5,5-7). Διέτρεξε, σύμφωνα με κάποιον υπολογισμό, περίπου είκοσι χιλιάδες χιλιόμετρα, είτε πεζός είτε με τα μεταφορικά μέσα της εποχής του, για να μεταφέρει το μήνυμα της σωτηρίας «έως εσχάτου της γης».

Στην πορεία αυτή ήλθε σε επικοινωνία φραστική αλλά και ουσιαστική με τον Ελληνικό κόσμο, με αποκορύφωμα την ομιλία του στην Αθήνα ενώπιον του Αρείου Πάγου[2], η οποία αξίζει στο σημείο αυτό να προσελκύσει την προσοχή μας, διότι μέσα από την ομιλία αυτή (που τη διασώζει ο Λουκάς στις Πράξεις των Αποστόλων, κεφ.17, με τη δική του βέβαια γλώσσα), διαπιστώνει κανείς τα ενδιαφέροντα του κόσμου της Ελληνιστικής εποχής, τα οποία μπορούμε να τα συνοψίσουμε στα εξής σημεία[3] :

1. Το έκδηλο θρησκευτικό ενδιαφέρον των κατοίκων της Αθήνας, η οποία, όσο κι αν δεν ήταν στην εποχή του χρυσού αιώνα της, δεν στερείτο δόξης και μεγαλείου, το οποίο θρησκευτικό ενδιαφέρον εκδηλωνόταν με την ανέγερση πολλών αγαλμάτων θεών, τα οποία αναστάτωναν τον Παύλο καθώς τα έβλεπε. Γράφει χαρακτηριστικά ο Λουκάς: «Εν δε ταις Αθήναις εκδεχομένου αυτούς (ενν. τους συνεργάτες του Σίλα και Τιμόθεο που έμειναν στη Μακεδονία) του Παύλου παρωξύνετο το πνεύμα αυτού εν αυτώ θεωρούντος κατείδωλον ούσαν την πόλιν» (Πράξ 17,16). Ο Παύλος συνδιαλεγόταν όχι μόνο με τους Ιουδαίους και τους προσηλύτους στη Συναγωγή αλλά και «εν τη αγορά κατά πάσαν ημέραν προς τους παρατυγχάνοντας». Συζητούσαν μαζί του και οι Επικούρειοι και Στωικοί φιλόσοφοι, μερικοί μάλιστα έλεγαν «τι αν θελοι ο σπερμολόγος ούτος λέγειν», ενώ άλλοι διατείνονταν «ότι ξένων δαιμονίων δοκεί καταγγελεύς είναι, ότι τον Ιησούν και την ανάστασιν ευηγγελίζετο» (17,18). Ο ίδιος δε στον λόγο του στον Άρειο Πάγο χαρακτηρίζει τους Αθηναίους «κατά πάντα ως δεισιδαιμονεστάτους» (17,22),

δηλ. ευλαβέστατους από κάθε άποψη, ευλάβεια που μαρτυρείται εκτός των άλλων και από το γεγονός ότι πρόβλεψαν και βωμό «Αγνώστου Θεού». Η εκδήλωση σεβασμού προς το θείον ήταν ολοφάνερη σε κάθε δρόμο της πόλεως.

2. Ο Παύλος συνάντησε έναν ενοποιημένο Ελληνιστικό κόσμο, αποτέλεσμα ασφαλώς της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος πέτυχε να ενώσει τον ελληνικό πολιτισμό με τα ανατολικά ήθη, έτσι ώστε ο κάτοικος της αυτοκρατορίας του, όπου κι αν βρισκόταν, να αισθάνεται κοσμοπολίτης, με την ψυχολογική αβεβαιότητα αυτού που ζει εντός ενός αχανούς κόσμου και με την ανάγκη να βρει κάπου ένα μεταφυσικό στηριγμα, είτε στη φιλοσοφία είτε στις μυστηριακές λατρείες είτε σε κάποιον δυναμικό ηγέτη. Όλα αυτά διευκόλυναν από ανθρώπινη ιστορική πλευρά το ευαγγελιστικό έργο του Απ. Παύλου.

3. Ένα τρίτο σημείο που χαρακτηρίζει τον Ελληνιστικό κόσμο και που διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό το έργο του Απ. Παύλου είναι η ανεκτικότητα των ανθρώπων έναντι θεοτήτων προερχομένων από άλλους λαούς. Έτσι κοντά στον Δία, τον Ερμή και τους άλλους θεούς του Ελληνικού Δωδεκάθεου μπορούσε να δει κανείς αγάλματα του Σέραπη, της Ίσιδας ή της Κυβέλης που η λατρεία τους ήλθε από την Αίγυπτο ή την Μ. Ασία. Ο σεβασμός προς τις ξένες θεότητες ήταν κάτι αδιανόητο για τον Ιουδαϊσμό ή και για τον Χριστιανισμό.

4. Καθώς προσετίθεντο νέες θεότητες κοντά στους αρχαίους θεούς δημιουργείτο αυτό που ένας ξένος ιστορικός της θρησκείας ονόμασε «**πυραμίδα θεών**»[4]. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονταν οι αρχαίοι Ολύμπιοι θεοί, μαζί τους ίσως σε ορισμένες περιοχές ο Σέραπης και η Ίσιδα, και κάτω από αυτούς, αλλά πιο κοντά στην καθημερινότητα των ανθρώπων, οι προσωποποιημένες δυνάμεις όπως π.χ. η Τύχη, η Ανάγκη, η Νίκη κλπ., που οι Έλληνες ονόμαζαν «δαιμόνες». Για να κατανοήσουμε την έννοια των δαιμόνων, πρέπει να απομακρυνθούμε από τη χριστιανική σημασία του όρου και να δεχτούμε ότι έτσι ονομάζονται κατώτερες θεότητες. Συνεπώς ο όρος «δαισιδαίμων» στις Πράξεις των Απόστόλων δεν πρέπει να κατανοηθεί με τη νεοελληνική της έννοια (δηλ. προληπτικός) αλλά με την έννοια του θεοσεβούς. Με τη χρήση του όρου αυτού, και μάλιστα στον υπερθετικό βαθμό («δαισιδαιμονεστάτους»), ο Παύλος στον Αρεοπαγίτικο λόγο του δεν μέμφεται τους Αθηναίους αλλά τους επαινεί. Ίσως έτσι κατάλαβαν μερικοί Αθηναίοι τα λόγια του Παύλου για τον Ιησού και την Ανάσταση (17,18), ως ένα ζεύγος κατωτέρων θεοτήτων. Κατά τους χρόνους της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας την κορυφή της πυραμίδας κατείχε ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας και η λατρεία του.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι σε ορισμένα μορφωμένα στρώματα της κοινωνίας που αποδέχονταν τη Στωική φιλοσοφία στην κορυφή της πυραμίδας βρισκόταν ο Ζευς ταυτιζόμενος με τον παγκόσμιο λόγο που συνέχει το σύμπαν και κατευθύνει τα πάντα. Την ορολογία αυτή των Στωικών απηχεί η φράση του Παύλου «έν αυτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν», όπου παραθέτει και τη φράση από τον ποιητή Άρατο: «Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν».(17,28). Μπορεί ορισμένοι μορφωμένοι ακροατές του Παύλου να συμερίζονταν τις απόψεις του περί θεότητας, εκεί όμως που διεφώνησαν και μάλιστα χλεύασαν ήταν όταν μίλησε για την ανάσταση των νεκρών (17,31-32). Αυτό μας οδηγεί σ' ένα πέμπτο και τελευταίο σημείο.

5. Τον ελληνιστικό κόσμο της εποχής του Παύλου χαρακτήριζε η **απουσία μιας σαφούς εικόνας για την μετά θάνατον ζωή**. Η σωτηρία που περίμεναν οι άνθρωποι από τους θεούς τους σχετιζόταν με την επίγης ζωή και ευμάρεια. Βέβαια, οι μεμνημένοι σε μυστηριακές λατρείες μιλούσαν για αθανασία, αλλ' η αθανασία αυτή δεν είχε σωματικό χαρακτήρα. Η πλατωνική αντίληψη περί αθανασίας της ψυχής ήταν ακόμη στους ελληνιστικούς χρόνους ισχυρή (ακόμη και σήμερα!). Η ανάσταση που κήρυττε ο Παύλος σήμαινε επανένωση της ψυχής με το σώμα, πράγμα το οποίο κανείς δεν επιθυμούσε.

Προηγουμένως αναφερθήκαμε στην επίδραση που άσκησε στον Απ. Παύλο ο ελληνικός πολιτισμός της εποχής του. Δεδομένου όμως ότι η σχέση του με τον πολιτισμό είναι αμφίδρομη, καιρός είναι να δούμε τώρα την επίδραση που άσκησε ο ίδιος με τη διδασκαλία του στον πολιτισμό.

Θα αναφερθούμε τώρα εν συντομία στις βασικές διδασκαλίες του Παύλου που επηρέασαν είτε εμμέσως είτε αμέσως τον δυτικό πολιτισμό:

1. Η διδασκαλία περί ελευθερίας του ανθρώπου αλλά και της ευθύνης του που απορρέει από αυτήν (Αυτό ήταν το θέμα των προπέρσινων Παυλείων).

2. Ισοτιμία ανδρών και γυναικών. Η γνωστή διακήρυξη του Παύλου «οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3,28) δεν είναι μια θεωρητική τοποθέτηση – που με μεγάλη καθυστέρηση επηρέασε τη πολιτική και πολιτιστική ζωή της Ευρώπης και της ανθρωπότητας γενικότερα -, αλλά πράξη ζωής που εφάρμοσε ο απόστολος σε όλες της Εκκλησίες που ίδρυσε.

3. Σεβασμός του ανθρώπινου προσώπου. Ο σεβασμός του ανθρώπου, της ανεπανάληπτης αξίας του προσώπου του ως εικόνας του Θεού, ανεξάρτητα από φυλή, χρώμα ή θρησκεία που ανήκει είναι δίχως καμιά αμφιβολία προσφορά του Χριστιανισμού όπως πρώτος τον δίδαξε ο Απ. Παύλος, απηχώντας βέβαια το κήρυγμα του Ιησού. Το ότι η ιστορική πραγματικότητα στο παρελθόν και στο παρόν μαρτυρεί για την καταπάτηση και περιφρόνηση του ανθρώπινου προσώπου σημαίνει ότι η

χριστιανική διδασκαλία δεν έγινε από όλους αποδεκτή. Η ελεύθερη αποδοχή του χριστιανικού μηνύματος ή η απόρριψή του αποτελεί το τραγικό μεγαλείο της ανθρώπινης ελευθερίας.

Αυτήν την πλευρά της παύλειας διδασκαλίας εκτιμώντας ιδιαίτερα ένας δυτικός ερμηνευτής του Παύλου, ο Αλμπέρτος Σβάϊτσερ, όχι μόνο συνέταξε αξιόλογες μελέτες γι' αυτόν αλλά αφιέρωσε όλη τη ζωή του υπηρετώντας τον άνθρωπο με σεβασμό για την ιερότητα της ανθρώπινης ζωής στην Αφρική, όχι μόνο ως θεολόγος αλλά και ως γιατρός.

4. Το νόημα της ιστορίας. Μια άλλη επίδραση της παύλειας Θεολογίας στον πολιτισμό γενικότερα μπορεί να ανιχνευθεί στη θετική νοηματοδότηση της ιστορίας και της πορείας του κόσμου. Η ευθύγραμμη πορεία του χρόνου και της ιστορίας από τη δημιουργία του κόσμου ως τα έσχατα με κέντρο τον Χριστό αποτελεί μια αισιόδοξη προοπτική, σε αντίθεση με την κυκλική αντίληψη του χρόνου κατά την αρχαία αντίληψη και δη τη Στωική, όπου η αποτελεμάτωση σε ένα αέναο κύκλο επαναλήψεων δημιουργεί απαισιοδοξία και απουσία δημιουργικής δραστηριότητας. Η τύχη των εσχάτων κερδίζεται μέσα στον ιστορικό χρόνο, ο οποίος αποκτά σωτηριολογική σημασία. Το παύλειο «έξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν» (Εφεσ. 5,16. Κολ. 4,5) αποτελεί και για τις μέρες μας σημαντική προσφορά.

Πέραν των ανωτέρω εδώ πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι ο Παύλος υπήρξε πηγή εμπνεύσεως πολλών καλλιτεχνών, είτε μουσικών είτε ζωγράφων. Ως προς τους πρώτους αναφέρουμε ενδεικτικά το Ορατόριο «Παύλος» του γνωστού Γερμανού μουσικοσυνθέτη Felix Mendelsson και -για να μείνουμε στις μουσικές εκδηλώσεις που ζήσαμε εδώ σε προηγούμενο έτος των Παυλείων. το 2006, –το Ορατόριο «Παύλος, το σκεύος της εκλογής», με κείμενα του Δημητρίου Μπρούχου και μουσική του Μίμη Πλέσσα.

Ως προς τους ζωγράφους είναι άπειρες οι παραστάσεις και δεν είναι δυνατόν εδώ να απαριθμηθούν οι συνθέσεις των Βυζαντινών αγιογράφων με θέμα το πρόσωπο του Απ. Παύλου ή σκηνές από το βίο του σε φορητές εικόνες ή σε νωπογραφίες εκκλησιών, καθώς και τις αναρίθμητες συνθέσεις Αναγεννησιακών και Δυτικών εν γένει ζωγράφων με περιεχόμενο το πρόσωπο του Απ. Παύλου και κυρίως τη μεταστροφή του στην πορεία προς τη Δαμασκό. Όσο για τους ναούς του τιμωμένους επ' ονόματί του θα ακούσουμε από άλλους πιο ειδικούς εισηγητές, απλώς εμείς ας αναφέρουμε κατ' αρχήν την παλαιά μητρόπολη Βεροίας, τις πολλές ανά την Ελλάδα μικρές ή μεγάλες εκκλησίες του αγίου αποστό-

λου Παύλου ή των αγίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου, και αντιπροσωπευτικά μόνο από το εξωτερικό τον Καθεδρικό ναό του Λονδίνου Saint Paul' cathedral και τη μεγάλη Βασιλική της Ρώμης San Paolo extra muros.

Θα τελειώσω με μια σημαντική προφορά του Παύλου στον Νεοελληνικό πολιτισμό και συγκεκριμένα στα Θεολογικά γράμματα του τόπου μας. Πρόκειται για τα γνωστά σε όλους σας ΠΑΥΛΕΙΑ Συνέδρια, που με έμπνευση και πρόταση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμονα γίνονται εδώ και 20 χρόνια στη Βέροια.

Είναι δύσκολο αυτή τη στιγμή να συνοψίσουμε τις βασικές θέσεις που αναπτύχθηκαν στα 20 συναπτά Παύλεια. [[Πέρα όμως από τη γενική θεματολογία των συνεδρίων αυτών που παρουσιάσαμε προηγουμένως]] θα αναφέρω μερικές από τις κυρίαρχες απόψεις που παρουσιάστηκαν από το 1995 μέχρι σήμερα.

1. Από ιστορική σκοπιά παρουσιάστηκε η ιεραποστολική δράση του Απ. Παύλου στη Βέροια με βάση τις Πράξεις των Αποστόλων και με ανάδειξη των Ελληνίδων γυναικών, που πρώτες δέχτηκαν το μήνυμα του Ευαγγελίου. Αλλά στη συνέχεια και η δράση του Αποστόλου στις άλλες πόλεις της Μακεδονίας και της Ελλάδος γενικότερα, με θέματα αντλημένα κυρίως από τις επιστολές που έστειλε στις Εκκλησίες των πόλεων Θεσσαλονίκης και Φιλίππων, αλλά και από τις άλλες επιστολές.

2. Παρουσιάστηκε η καταλυτική επίδραση του Αποστόλου των Εθνών στα προβλήματα της ελληνορωμαϊκής κοινωνίας της εποχής του

αλλά και της εποχής μας: Οι εσωστρεφείς και ανθρωποκεντρικές απόψεις των Στωικών και Κυνικών ρητόρων του 1ου μ. Χ. αιώνα, οι ελπίδες για μεταθανάτια ζωή των μυστηριακών λατρειών και ο πόθος για ειρήνη και ασφάλεια των ρωμαϊκών αυτοκρατόρων με την προβαλλόμενη Pax Romana αντιμετώπιστηκαν με το χριστοκεντρικό κήρυγμα, με τη διδασκαλία του Παύλου περί αναστάσεως και τελικής κρίσεως και με την αγάπη και φιλαδεφία πρὸς πάντας τους ανθρώπους. Ασφαλώς σε όλα τα παραπάνω θέματα έγιναν προεκτάσεις και στην εποχή μας, εποχή πολυπολιτισμικότητας και παγκοσμιοποιήσεως. Τονίστηκε ότι ο παύλειος λόγος και τότε και σήμερα μπορεί να δώσει λύσεις σε αδιέξοδα υπαρξιακά και σε κοινωνικές καταστάσεις δυσχερείς. Ο άλλος άνθρωπος, ο πλησίον, προερχόμενος από οποιοδήποτε λαό, φυλή, γλώσσα και θρησκεία αποτελεί και σήμερα το πεδίο της αγάπης του χριστιανού και την πύλη του παραδείσου του.

3. Το οικολογικό πρόβλημα αναδείχθηκε κυρίως ως πνευματικό θέμα σχέσεων του ανθρώπου, του αναγεννημένου εν Χριστώ ανθρώπου, με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την ορατή δημιουργία του Θεού. Το οικολογικό πρόβλημα επεκτάθηκε από ειδικούς ομιλητές και στο διάστημα, εξεταζόμενο και από την πλευρά της αστροφυσικής.

4. Εκκλησία και κόσμος προβλήθηκαν ως δύο μεγέθη σε σχέση συνεχούς πορείας του πρώτου προς το δεύτερο, ώστε το πρώτο να επικαλύψει πλήρως και να μεταμορφώσει το δεύτερο. Όλος ο κόσμος είναι δυνάμει Εκκλησία, για να γίνει όμως και ενεργεία Εκκλησία απαιτείται ο ιεραποστολικός κόπος των μελών της Εκκλησίας, κληρικών και λαϊκών. Η πρόσληψη και θεραπεία του κόσμου από την Εκκλησία αποτελεί την αποστολή που της ανέθεσε ο ιδρυτής της Ιησούς Χριστός, ο οποίος προσέλαβε ο ίδιος την ανθρώπινη φύση στον εαυτό του, για να τη θεραπεύσει από την φθορά και τον θάνατο, και να την θεώσει. Υπογραμμίστηκε ο χαρισματικός χαρακτήρας της Εκκλησίας και η διακονία ως βασικό στοιχείο των ηγετών της.

5. Η μοναδική και ανεπανάληπτη αξία του ανθρώπινου προσώπου, ανδρικού και γυναικείου, εξετάστηκαν από πολλές ειδικές οπτικές γωνίες, για να αναδειχθεί τελικά ότι σε κανένα άλλο θρησκευτικό ή ιδεολογικό σχήμα δεν εξάιρεται τόσο χαρακτηριστικά η αξία του ανθρώπου, η ελευθερία αλλά και η ευθύνη του, το ελπιδοφόρο μέλλον του, και η αμοιβαιότητα των σχέσεων ανδρών και γυναικών, όσο στον χριστιανισμό και ιδιαίτερα στην παύλεια θεολογία. Η «ανθρωπική» αρχή πλαισίωσε το θέμα μας και από την οπτική γωνία της Αστροφυσικής.

6. Η μορφή του Απ. Παύλου στη βυζαντινή τέχνη και εικονογραφία της Βέροιας υπήρξε ένας ιδιαίτερος θεματικός άξονας σχεδόν σε κάθε συνέδριό μας, με όλες τις επιμέρους πτυχές της εκάστοτε θεματικής. Έτσι είχαμε την ευκαιρία να δούμε παραστάσεις από ναούς της Βέροιας, ιδιαίτερα από τον ναό των Αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, και ακούσαμε φιλολογική ανάλυση για τις ελεγείες του νέου μητροπολιτικού ναού Βεροίας και για επιγράμματα της Ελληνικής Ανθολογίας αφιερωμένα στους αποστόλους Πέτρο και Παύλο, και τέλος.

7. εξετάστηκαν οι πολυεπίπεδες σχέσεις του Απ. Παύλου με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, από τον οποίο πήρε άφοβα αλλά και πρόσφερε γενναιόδωρα, αλλά και με τον σύγχρονο πολιτισμό. Φτάσαμε μέχρι και στην πρόσφατη γερμανική θεωρία για ναυάγιο του δεσμίου Παύλου (που αφηγούνται οι Πράξεις των Αποστόλων, κεφ. 27-28) όχι στη Μάλτα που πίστευαν οι προηγούμενοι αιώνες αλλά πιθανότατα στην Κεφαλληνία.

Αν μάλιστα ευοδωθεί η σκέψη να ψηφιοποιηθούν οι 20 τόμοι των Παυλείων, και γίνουν έτσι προσιτοί μέσω της ιστοσελίδας της Ι. Μητροπόλεως, θα αποτελέσουν σημεία αναφοράς για όσους μελλοντικά θα ασχοληθούν επιστημονικά με θέματα παύλειας θεολογίας σε σχέση με σύγχρονους προβληματισμούς.

Επί είκοσι έτη (συνυπολογίζοντας και το φετινό) είχαμε την πλούσια ευλογημένη από τον Θεό και τον μεγάλο απόστολό του ευκαιρία να

ενωτισθούμε τα Παύλεια μηνύματα που χάραξαν την ιστορία και τον πολιτισμό και εξακολουθούν να διατηρούν την αξία τους και στην εποχή μας. Και αυτό διότι το θεόπνευστο μήνυμα του Απ. Παύλου εκτείνεται όχι απλώς στον μεμονωμένο άνθρωπο αλλά στην κοινωνία ολόκληρη, που είναι δυνάμει Εκκλησία του Χριστού.

Παραπομπές.

[1] Ελληνική μετάφραση της Σήλιας Ριζοθανάση, Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης, 1999.

[2] Διατυπώθηκε η άποψη ότι ενώπιον του Αρείου Πάγου οδηγήθηκε ο Παύλος ως κατηγορούμενος, πιο συγκεκριμένα ως «καταγ-γελεύς ξένων δαιμονίων», αλλά αθωώθηκε. Επιχειρήματα υπέρ της απόψεως αυτής βλ. στην εισήγηση στα Δ΄ Παύλεια του αιμνήστου συναδέλφου Σ. Σάκκου, «Η τριανονταετής δίκη της αναστάσεως του Ιησού Χριστού. Δικάσιμος του Αρείου Πάγου», Δ΄ Παύλεια. Πρακτικά Διεθνούς επιστημονικού Συνεδρίου Ο Απ. Παύλος και η Ελλάδα, Βέροια 1998, σ.187-212.

[3] Βλ. Joel Marcus, "Paul at the Areopagus: Window on the Hellenistic World", Biblical Theology Bulletin, τόμ.18, σ.143-148.

[4] R. MacMullen, Paganism in the Roman Empire, 1981, σ.88.

Πηγή : <http://blogs.auth.gr/moschosg/o-απόστολος-παύλος>.